

STRESZCZENIE

Pavlo Fitsay, *Ideał życia duchowego według «Asceticon Magnum i Parvum» Bazylego Wielkiego. Rozprawa doktorska napisana na seminarium naukowym z patrologii pod kierunkiem o. prof. dr hab. Dariusza Kasprzaka OFMCap., Uniwersytet Papieski Papieża Jana Pawła II w Krakowie, Wydział Teologiczny, Kraków 2021.*

Biorąc pod uwagę zainteresowanie tematem życia duchowego, w naszej rozprawie chcemy odpowiedzieć na dwa główne pytania. Pierwsze z nich brzmi następująco: czy to prawda, że tezy zawarte w *Asketikonie* potwierdzają, że ideał życia duchowego opisany przez Bazylego Wielkiego jest propozycją uniwersalną w sensie ewangelicznym, to znaczy, że jest on możliwy do zrealizowania przez każdego chrześcijanina? Aby odpowiedzieć na to pytanie, konieczne jest ukazanie organicznego związku między ascetycznymi ideami Bazylego a Pismem Świętym, z którego te tezy się wywodzą. Pytanie drugie: czy według Bazylego praktyka rad ascetycznych zawartych w *Asketikonie* ma wymierny wpływ na życie duchowe chrześcijan? Odpowiemy na to pytanie na podstawie przekrojowej i systematycznej prezentacji ascetycznych opinii biskupa Cezarei Kapadockiej, zawartych w jego najbardziej dojrzałym dziele ascetycznym, jakim jest właśnie *Asketikon*. Celem naszych badań jest ukazanie ideału życia duchowego opisanego przez Bazylego Wielkiego w *Asketikonie* jako propozycji ewangelicznej. Praktyka rad ascetycznych wskazanych przez Bazylego jest istotnym przejawem życia ewangelicznego w Kościele. Przedłożona rozprawa doktorska została napisana w dziedzinie patrologii. Wybór tematu: *Ideał życia duchowego według «Asceticon Magnum et Parvum» Bazylego Wielkiego* wynika z faktu, że podejmowana problematyka nie została wystarczająco opracowana w aktualnej literaturze przedmiotu. Proponowana w dysertacji teologiczna systematyzacja ideału życia chrześcijańskiego zawartego w *Asketikonie* Bazylego, ideału rozumianego jako życie duchowe, oddaje jego uniwersalne znaczenie. Pośród prac naukowych poświęconych duchowości patrystycznej brakuje takiego podejścia. Dotychczasowe ujęcia tego tematu prezentują je zasadniczo w kategoriach duchowości opisywanej według klasycznej koncepcji teologii ascetyczno-mistycznej.

Bazyli opracowywał swoją koncepcję chrześcijaństwa w kontekście różnych ascetycznych heteropraksji rozwijających się w IV wieku. Ważnym czynnikiem dla jego koncepcji życia chrześcijańskiego są również masowe, koniunkturalne nawrócenia na chrześcijaństwo w IV wieku i pojawienie się w efekcie tzw. połowicznych chrześcijan. Bazyli

poprzez ascezę zaproponowaną w *Asketikonie* chce propagować w Kościele realizację ideału życia chrześcijańskiego jako drogi dostępnej dla wszystkich. Ta myśl Bazylego jest już obecna w *Regulach moralnych*, które w większości są zbiorem cytatów z Nowego Testamentu. Podobnie w *Asketikonie* Bazyli podpira każde ze swoich ascetycznych zdań jakimś odniesieniem biblijnym. To nieustanne odwoływanie się do Słowa Bożego jest w *Asceticonie* stałym punktem dla każdego rozwiązania problemów stawianych Bazylemu przez lokalnych ascetów. Bazyli nie chce tworzyć własnej ascezy, swojego ruchu kościelnego, ale zawsze wychodząc od Biblii chce zająć się problemami życia chrześcijańskiego. Ze swoim ascetycznym nauczaniem zawartym w *Regulach dłuższych i krótszych*, zasadniczo proponuje ideę obecną już w tekście objawionym przez Boga dla wszystkich.

Nasza dysertacja, oparta zarówno na analizie tekstów bazylińskiego *Asketikonu*, ale i na wynikach wielu wcześniejszych badań patrystycznych, nie jest pozbawiona kilku nowych i oryginalnych elementów, które składają się na jej specyficzny wkład w rozwój patrologii: (1.) Jako obiekt naszych badań zdefiniowaliśmy, że ideał życia duchowego opisany przez Bazylego Wielkiego w *Asketikonie* jest ideałem ewangelicznym i dlatego praktykowanie go jest w zasięgu każdego chrześcijanina. Takie ujęcie nie było dotychczas podejmowane w patrystycznej refleksji nad wspomnianym dziełem; (2.) Zauważono i wykazano, że asceza chrześcijańska, zaproponowana przez Bazylego w *Asketikonie*, jest ściśle związana z propozycją życia dla wierzących, podaną w Piśmie Świętym, zwłaszcza w tekstach Jana i Pawła; (3.) Uznaliśmy za klucz hermeneutyczny substancjalną tożsamość ideału życia duchowego i ideału ewangelicznego w ujęciu *Asketikonu*. Właściwa idea ascezy opisanej w *Asketikonie* jako ideału ewangelicznego jest szczególnie aktualna w życiu chrześcijańskim rozumianym jako wspólnotowe i kościelne; (4.) Na koniec zauważyliśmy, że znaczenie narzędzi ascetycznych zaproponowanych w *Asketikonie* Bazyli pojmujemy jako sposoby zbliżania się do Boga, dzięki którym człowiek odnawia w sobie obraz Boga, jako stworzenia świadomego samego siebie (także swoich grzechów i namiętności), w pełnej wolności psychicznej i duchowej.

Użhorod, dnia 12.09.2021 r.

ks. Pavlo Fitsay